

LATVIJAS KULTŪRAS AKADEMIJAS ZINĀTNISKĀS PĒTNIECĪBAS CENTRS

KRUSTPUNKTI

KULTŪRAS
UN MĀKSLAS
PĒTĪJUMI

ZINĀTNISKO
RAKSTU
KRĀJUMS

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJAS
ZINĀTNISKĀS PĒTNIECĪBAS CENTRS

KRUSTPUNKTI: KULTŪRAS UN MĀKSLAS PĒTĪJUMI

Zinātnisko rakstu krājums
2019

Latvijas Kultūras akadēmija
Rīga 2020

UDK 00+304(082)

Ku 354

Visi raksti ir zinātniski recenzēti.

Atbildīgā redaktore

Dr.sc.soc. **Anda Laķe**

Sastādītājas

Dr.sc.soc. **Anda Laķe**

Mg.sc.soc. **Ance Kristāla**

Redakcijas kolēģija

Dr.philol. **Raimonds Briedis**, Latvian Academy of Culture, Latvia

Dr.sc.soc. **Anda Laķe**, Latvian Academy of Culture Research Centre, Latvia

Dr.art. **Rūta Muktupāvela**, Latvian Academy of Culture Research Centre, Latvia

Dr.art. **Zane Šiliņa**, Latvian Academy of Culture Research Centre, Latvia

Dr.hist., Dr.habil.art. **Juris Urtāns**, Latvian Academy of Culture Research Centre, Latvia

Dr.art. **Ieva Vītola**, Latvian Academy of Culture Research Centre, Latvia

Mākslinieks

Rihards Delvers

Culture Crossroads digitālais izdevums pieejams:

<http://www.culturecrossroads.lv/lv/archive>

ISSN 2500-9923

SATURS

Anda Laķe. Ievads. Krustpunkti: kultūras un mākslas pētījumi	9
Introduction. Crossroads: Culture and Art Research	
Krista Balode. Latviešu gleznotāja Aleksandra Romana darbs “Iesvētīšanas diena” (1904).....	11
Latvian Artist Aleksandrs Romans’ Painting “Confirmation Day” (1904)	
Kristīne Freiberga, Agnese Hermane, Paula Podniece, Kaspars Šteinbergs. Pasākumu klasifikācija un pasākumu nozares definēšanas izaicinājumi Latvijā.....	23
Classification of Events and Challenges of Defining the Industry in Latvia	
Anna Elizabete Griķe. Izvērtējot un pamatojot tradicionālo: gadījuma izpēte Indrā.....	35
Evaluating and Justifying the Traditional: a Case Study of Indra	
Ilga Mantiniece. Latvijas Universitātes kultūrvēsturiskais mantojums izstādēs: Bibliotēkas versija	49
Cultural Heritage of the University of Latvia in its Exhibitions: the Library Version –	
Laila Niedre, Gunta Ošeniece. Speķa pīrāgi, kliņģeris, Jāņi – atšķirības zīme vai vienojošais elements? Vācbaltiešu svētki un ēdieni transkulturālā skatījumā.....	67
Ham Pastries, Sweet Pretzel-Cake, Summer Solstice: A Distinguishing Sign or a Uniting Element? Baltic German Festivals and Cuisine: A Transcultural View	
Māra Simons. Autoetnogrāfija kā kvalitatīvā pētījumu metode: subjektivitātes un objektivitātes aspekti.....	81
Autoethnography as a Qualitative Research Method: Aspects of Subjectivity and Objectivity	
Jānis Taurens. Svētki kā mākslas stratēģija: Bratislavas un Bolderājas piemērs.....	91
Festival as the Strategy of Art: Examples of Bratislava and Bolderāja	
Juris Urtāns. Jaunatklāto pilskalnu birums. Latvijas austrumu daļa. 2018. gads.....	102
Plentitude of Newly Discovered Hillforts. Eastern Part of Latvia, 2018	

Ilgā Mantiniece

**LATVIJAS UNIVERSITĀTES KULTŪRVĒSTURISKAIS MANTOJUMS
IZSTĀDĒS: BIBLIOTĒKAS VERSIJA**

**CULTURAL HERITAGE OF THE UNIVERSITY OF LATVIA
IN ITS EXHIBITIONS: THE LIBRARY VERSION**

Abstract

As a memory institution, a library is responsible for the preservation and public availability of the cultural heritage of its umbrella organization. For example, the Library of the University of Latvia is concerned not only with UL's information provision on a daily basis, but also with its intellectual, scientific and cultural heritage from a long-term perspective. It is not enough to just accumulate a large collection of material related to the University; materials should rather be carefully selected, systematised, processed, analysed, made available and ultimately publicized for further use and research.

A large amount of material has been included in the UL's e-resource repository and in the UL Library section of the UL's internet portal, covering the history and personalities, intellectual achievements, publications and treasures of UL Library. Traditional exhibitions, based on the cultural and historical heritage of the UL have also been created, in which a considerable amount of research work has been invested by the Library itself.

The question arises whether the library has a user-orientated or simply archiving task. It is difficult to find a compromise between the student-orientated and a serious academic environment to show the information of both visual and factological material. It is related to the identity of the institution, including the publicity materials, but it requires different forms of expression.

Keywords: *University of Latvia, Library of UL, cultural heritage, exhibitions, target audience.*

Bibliotēka kā atmiņas institūcija ir atbildīga par savas *jumta organizācijas* kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un pieejamību sabiedrībai. Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas rūpju lokā ir ne tikai LU informacionālais nodrošinājums ikdienā, bet arī pašas Universitātes intelektuālais, zinātniskais un kultūras mantojums ilglaicīgā aspektā. Ar iespējami pilnīgāku materiālu uzkrāšanu saistībā ar Universitātes darbību un tās cilvēkiem ir par maz, tie ir arī jāapkopo, jāsystematizē, jāapstrādā, jāpadara pieejami un visbeidzot – jāpopularizē, lai informācija nonāktu aprītē un pavērtu ceļus tās tālākai izmantošanai, izpētei, zināšanai, nevis lai tā iegultu putekļos.

Materiāla pieejamība caur elektronisko vidi dod lielākas iespējas ar šo resursu iepazīties un ar to strādāt tālāk. Bibliotēkas devums, kāds pirms pāris gadu desmitiem nebija iedomājams, ir tās veidotie digitālie produkti. Latvijas Universitātes e-resursu repozitorijā [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2019b] ietvertas tādas kolekcijas ar digitalizētiem materiāliem kā LU Raksti kopš to pirmsākumiem, LU disertācijas un promocijas darbi, atsevišķu struktūrvienību izdevumu kolekcijas, vairākas tematiskās kolekcijas no vēsturiskajiem bibliotēkas krājumiem u. tml. LU portāla Bibliotēkas sadaļā [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2018a] pieejamas ap pussimts virtuālo izstāžu, kas tematiski skar LU vēsturi, LU personības, LU intelektuālos sasniegumus publikācijās (ikgadēji kopš 2009. gada), LU Bibliotēkas dārgumus utt. Protams, tiek veidotas arī tradicionālās izstādes uz LU kultūrvēsturiskā mantojuma bāzes, no kurām arī būtu vēlams digitāli saglabāt informāciju gan par vizuālo, gan faktoloģisko materiālu, jo tajās tiek ieguldīts vērā ņemams pašas Bibliotēkas pētnieciskais darbs.

Viens no mērķiem ir kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, jo Bibliotēkai teorētiski ir vislielākās iespējas sakarā ar tās specifiskās informētības potenciālu, kas dažkārt robežojas gandrīz vai ar muzejiskām funkcijām. Tomēr vairākumā gadījumu daudzām bibliotēkām ir neievērota pabērna loma to augstāko institūciju acīs, kurām tās pakļautas. LU Bibliotēkas īpašais uzdevums ir nodrošināt Latvijas Universitātes intelektuālā snieguma saglabāšanu nacionālajā informācijas telpā ar starptautisku atpazīstamību un pieejamību.

Latvijas Universitātes simts pastāvēšanas gados (kopš 1919. gada) ir vairākkārt mainījies tās nosaukums, sabiedriskā iekārta, atbilstošās studiju programmas, pētniecības virzieni, mācībspēki, pat struktūra un namīpašumi. Radīts ne tikai intelektuālais mantojums, bet arī uzkrājušās arhivētas gadsimta vēsturiskās liecības. Ja Bibliotēka (sākotnēji – vairākas paralēlas fakultāšu bibliotēkas bez pakļautības LU Centrālajai bibliotēkai) prioritāri bija lietotājoorientēta un ar apkalpošanas funkcijām, tad šobrīd tai ir ne mazāk nozīmīgs uzdevums simtgades kontekstā izvērtēt savu iesaisti Latvijas Universitātes identitātes veidošanā kopumā. Viens no atskata virzieniem varētu būt Bibliotēkas veidotās izstādes saistībā ar savu *Alma mater*.

Fundamentāli pētījumi ar plašāku apkopojumu un salīdzinājumu, kādas tās bija pirms astoņdesmit, piecdesmit, divdesmit vai desmit gadiem, nav bijuši, pieejama vien fragmentāra informācija.

Savas pastāvēšanas sākumā Latvijas Universitāte (tolaik Latvijas Augstskola) no sava priekšteča, bijušā vāciski krieviskā Rīgas Politehniskā institūta, norobežojās un centās radīt visu no pirmsākumiem, uzsverot latviskās identitātes veidošanu. Fakultāšu bibliotēkas un LU Centrālā bibliotēka nodarbojās ar attiecīgā grāmatu krājuma komplektēšanu un lasītāju apkalpošanu, kā arī dažkārt atļāva savās telpās noturēt seminārus. Vienīgā bibliotēkas publicitāte bija informācija preses slejās par saņemtiem grāmatu dāvinājumiem, apvienojot to ar pateicības izteikšanu dāvinātājiem. Jaunieguvumu izstādes, kas bija tik populāras 20. gadsimta otrajā pusē, domājams, netika rīkotas, jo pirmskara periodiskās preses slejās šādas tematikas informācija nav atrodamā. Arī Latvijas Valsts vēstures arhīva lietās, kas attiecas uz LU Centrālo bibliotēku [LVVA, 7427. f., 6. apr., 227. l.] vai visaktīvāko no fakultāšu bibliotēkām – LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes bibliotēku [LVVA, 7427. f., 6. apr., 363. l.], nav liecību, ka savas pastāvēšanas pirmajā divdesmitgadē būtu tikušas īstenotas tādas bibliotēku aktivitātes formas kā izstādes; ir tikai informācija par dāvinājumiem vai iecerētu grāmatu kolekciju pirkšanu, bet ne vārda par ieguvuma tālāku popularizēšanu, kaut arī agrākais īpašnieks būtu bijis kāds no ievērojamākiem Universitātes mācībspēkiem.

Periodiskajā presē ir pieminēta vienīgi Universitātes veidota izstāde saistībā ar Baltijas vēsturnieku konferenci Rīgā 1937. gada augustā, ziņojot par konferences nozīmīgumu uzsvērošām speciālām izstādēm Rīgas pilsētas mākslas muzejā un Universitātē [Malvess 1937a]. Universitāte no savas puses ir sarīkojusi Baltijas piekrastes zemju seno ģeogrāfijas karšu un plānu izstādi [Stepermanis 1937], domājams, no savā bibliotēkā atrodamajiem krājumiem, līdz ar to atklājot arī tās materiālu bagātību, kas pieejama studijām un pētniecībai un tapusi veidota ar speciālistu – nozares mācībspēku līdzdalību. Pieminēts, ka izstāde bijusi izkārtota vairākās auditorijās un ietvērusi arī no citām iestādēm Latvijā un kaimiņvalstīs atsūtītus vēsturiskus dokumentus [Malvess 1937b]. Izstāde orientēta uz zinātnieku auditoriju sakarā ar specifisku notikumu un attiecas uz samērā šauru interesentu loku (kaut arī starptautiskā mērogā) – atšķirībā no vienlaicīgi atklātās Rīgas pilsētas mākslas muzeja izstādes *Senā Rīga* šī paša pasākuma ietvaros.

Pirmoreiz par plašai publikai adresētu izstādi uzzinām no publikācijām 1939. gadā, gatavojoties Latvijas Universitātes 20 gadu pastāvēšanas svinībām un šajā sakarā organizējot *Universitātes 20 gadu darbības skati* – tā tiek nodēvēta izstāde. Par tās kuratoru norāda Filoloģijas un filozofijas fakultātes dekānu, bet ir skaidrs, ka galvenais ieguldītais darbs te pieder bibliotekāriem. Der atgādināt, ka bibliotēkas darbā bija iesaistīti pat profesori.

Dienas laikrakstā *Latvijas Kareivis* 28. septembrī parādās vārdā neminēta preses korespondenta plaša informācija par augstskolas divdesmitgades svinībām, atsevišķu rakstu veltot izstādes atklāšanai un uzsverot tās piedāvājuma pirmreizīgumu:

Universitātes mazajā aulā šodien atklās Universitātes 20 gadu darbības skati. To sakārtojis filoloģijas–filozofijas fakultātes dekāns prof. Fr. Balodis. Izstāde kārtota tā, lai apmeklētājus pārskatāmā veidā iepazīstinātu ar Universitātes darbu 20 gados. Mazās aulas vienā galā novietots Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa krūšu tēls un turpat blakus arī saraksts ar pārējo universitātes goda biedru vārdiem. Skaitļi rāda, ka universitātē ir pavisam 19 goda biedru. Neatkarības cīņās kritušo studentu plāksnei vienā pusē gleznojums, kas rāda vēsturisko Daugavas tiltu un studentu piedalīšanos brīvības cīņās, otrā pusē – studentu atgriešanās no brīvības kara pašu izcīnītā valstī.

Atsevišķā novietnē sakārtoti universitātes 20 gados izdotie raksti un universitātes grāmatu izdevniecības fonda daudzie zinātniskie darbi, kas izdoti ar šā fonda ierosinātāja universitātes goda biedra Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa gādību. Vairāki dokumenti un rakstu sējumi liecina par universitātes dzīves izveidošanos. Tur redzams arī pirmais diploms par universitātes beigšanu, ko saņēmis Harijs Apiņš. Pārskatāmi sakārtoti arī dati par universitātes mācības spēku līdz šim iespiestiem un izdotiem darbiem. Tāpat izstādīti arī dažādi tehniski projekti. Visi šie darbi pieejami arī publikas tuvākai apskatei – lasīšanai. Pirmo reizi vienkopus savākti visi universitātes mācību spēku darbi un tie pēc atsevišķas kartotēkas viegli atrodami. Īpašā telpā novietoti foto attēli un modeļi no darbiem, ko veikuši universitātes mācības spēki 20 gados.

Universitātes 20 gadu darbības skate būs atvērta sākot ar šodienu, līdz 1. oktobrim no pulkst. 10 līdz pulkst. 18 [Šodien atklāj Universitātes 20 gadu darbības skati 1939].

Līdz ar padomju okupāciju 1940. gadā situācija radikāli mainās. Ir mainījies sabiedriskā iekārta, un pāri visam ir padomju propagandas darbs. Divdesmit gados sasniegtais ir jānoliedz vai vismaz jānoklusē. Ne par kāda kultūrvēsturiska mantojuma ideju nevar būt ne runas! Bibliotēkas darbība aktivizējama krājuma saturiskās revidēšanas virzienā. Bijušo, t. i., jaunajai varai nevēlamo mācībspēku sarakstītie darbi tiek izņemti no aktīvā krājuma un pārceļo uz slēgto fondu – labākajā gadījumā. Sliktākajā gadījumā tie pilnībā tiek izslēgti no bibliotēkas krājuma un iznīcināti. Turpmākā darbība noritēja ar saturiski mainīto bibliotēkas krājumu, izmantojot to sabiedriski politisku notikumu vajadzībām, nevis reālām studijām vai pētniecībai.

Salīdzinājumam – atskats uz divpadsmit gadus vēlāk, 1951. gadā, rīkotu izstādi, kas aprakstīta *Padomju Jaunatnes* slejās (1. attēls):

Rīgas 750 gadiem veltītā izstāde, kas atklāta Universitātes konferenču zālē, Raiņa bulv. 19, rāda mūsu sirmās Rīgas un Universitātes augšanu.

Izstādē centrālajā vietā Universitātes zinātniskās bibliotēkas iekārtotais stends. Te redzam termiņcietuma politiešlodzīto jauniešu 1924. gada izdevumu "Aiz restēm",

Izstāde Latvijas Valsts Universitātē

1. attēls. Izstāde Latvijas Valsts universitātē 1951. gadā. Rīgas celtniecības tehnikuma 1. kursa studenti (no kreisās) Persijs Raitis, Alberts Batkovskis, Georgs Baumanis un Jānis Kārklīņš aplūko Rīgas celtnu arhitektūrai vēlīto standu.
(Avots: Padomju Jaunatne, Nr. 232, 28.11.1951.)

Latvijas Kompartijas centrālorgana "Cīņa" 1933. gada numurus un LĻKJS pagrīdes 1943. gada izdevumu "Jaunais latvietis".

Vēstures fakultātes stends rāda retus vēsturiskus fotoattēlus par Padomju Latvijas tapšanu. Inženierceltniecības fakultāte izstādījusi Rīgas jaunceltni un labiekārtojumu fotoattēlus. Mehānikas fakultāte rāda Rīgas enerģētikas attīstību. Fakultātes stendā redzam vienu no pirmajām elektriskās apgaismošanas spuldzēm Rīgā, kā arī pēdējo, ko devusi padomju tehnika – dienas gaismas spuldzi "DC-30", ko jau lieto apgaismošanai vairākās Rīgas rūpnīcās. Matemātikas fakultāte iepazīstina ar savu zinātnisko un praktisko palīdzību Rīgas rūpnīcām, parādot padomju zinātnes un prakses visciešāko sadarbību. Ķīmijas fakultāte diagramās parāda, kā Rīgā augusi superfosfāta, cementa un sausā apmetuma rūpniecības produkcija. Šo rūpniecības nozaru straujā attīstībā ir nopelni ķīmijas fakultātes zinātniskai un praktiskai palīdzībai. Ķīmijas un fizikas-matemātikas fakultātes izstādījušas arī savu mācību spēku zinātniskos darbus, kas publicēti Latvijas PSR un PSRS Zinātņu akadēmijas mēnešrakstos. Ekonomikas fakultāte parāda rūpniecības sadrumstalotību un panīkšanu kapitālistiskās Latvijas laikā un rūpniecības un komunālās saimniecības attīstību Padomju Latvijā. Stendā redzami daudzu studentu labākie diplomdarbi, kuru tematika ietver Rīgas ekonomiskā un skolu tikla attīstību Padomju Latvijā. Ievēribu pelna V. Mazdāvītes, V. Bemchenas un N. Romanovas diplomdarbi.

Izstādē, diemžēl, nepietiekami parādīti labāko studentu darbi, kā arī trūkst materiālu par studentu sastāvu Universitātes pastāvēšanas laikā.

Latvijas Valsts universitātes Rīgas 750 gadiem velītājai izstādei ne tikai dzīla pedagogiski audziņošā nozīme studentu vidū, tās materiāli un tematika var saistīt arī katru citu tās apmeklētāju [Mežkalns 1951].

Sešdesmitajos gados sākas īsts izstāžu bums. Darba kārtībā – plānveida tematiskās izstādes. Tām vairs nav nekāda sakara ar kultūrvēsturisko identitāti, tieši pretēji – to mēģina iznīcināt visiem iespējamiem līdzekļiem. Pārlūkojot Latvijas Valsts arhīvā padomju laika Latvijas Valsts universitātes Zinātniskās bibliotēkas ikgadējās atskaites par darbu, redzam mērķtiecīgu *smadzeņu skalošanas* plānošanu [LVA, 1340. f., 15. apr., 25.–43. l.].

Piemēram, 1962. gada atskaites sadaļā *Masu audzināšanas darbs* minēts, ka šajā gadā pēc Saratovas Universitātes parauga tematisko izstāžu organizēšanai piesaistīti darbinieki no visām nodaļām, kas ir ļāvis ne vien palielināt izstāžu skaitu, bet arī uzlabot to kvalitāti (valdošās ideoloģijas izpratnē). Šajā gadā centrālajā Zinātniskajā bibliotēkā un tās filiālēs organizētas 292 (!) tematiskās, jubilejām veltītās un jauniegvu izstādes, kurās izliktas 9238 grāmatas un žurnāli. Pārskatam pievienotajā sarakstā lasāmie izstāžu nosaukumi daiļrunīgi stāsta paši par sevi: *Закат мирового капитализма, Латвийская социалистическая нация, Сближение социалистических наций в СССР, Советская высшая школа и перспективы ее развития, Абстракционизм – уничтожение искусства, Женщина – строитель коммунизма, Образ коммуниста в литературе и искусстве* u. tml. Tie ir temati, kas varēja būt aktualizējami jebkurā bibliotēkā, atšķirības bija vienīgi pieejamajā izdevumu apjomā. Atrodam arī ne tik pārmērīgi ideoloģiski pārsātinātas izstādes, piemēram, *Рафаель Санти, Джорж Байрон, 50 лет со дня рождения Х. Бидструпа* un latviešu autoriem veltītās *Рудольф Блауман /100 лет со дня рождения/, 95 лет со дня рождения Э. Вейденбаума* u. c.

Nu bija kļuvis izdevīgi uzsvērt saikni ar priekšteci – Rīgas Politehnisko institūtu (1862. gadā dibinātu kā Rīgas Politehnikumu), jo tas ļāva plašāk aizpildīt vēsturisko stāstu, slavīnot Pētera Stučkas padomju valdības 1919. gada februārī atvērto Latvijas Augstskolu, kas pastāvēja vien četrus mēnešus, un pēc iespējas negatīvāk atainot 1919. gada septembrī nodibināto Latvijas Universitāti (līdz 1923. gadam ar Latvijas Augstskolas vārdu) un tās sasniegumus, pārlecot universitātes *buržuāziskajam postam* kā nevērtīgam. Tādēļ šajā gadā LVU bibliotēkas gatavoto izstāžu vidū sevišķi pamanāmas ir “100 лет Рижского Политехнического института” un “90 лет со дня рождения А. Кирхенштейна” [LVA, 1340. f., 15. apr., 40. l.].

Viss šis kopums, ieskaitot bezpersoniskās ideoloģiskās nodevas, veido iestādes identitāti konkrētajā laikposmā un kā tāds saglabājas vēsturē fiksēta fakta līmenī, pat ja nav iemūžināts vizuālā liecībā. Aiz tā stāv atbildīgās personas, labprātīgi vai

obligātā piespiedu kārtā iesaistītie realizētāji un, visbeidzot, izstāžu auditorija – LVU bibliotēkas apmeklētāji, kas vairāk vai mazāk to pieņēma kā pašsaprotamu un dažkārt pat izrādīja zināmu interesi.

Praktiski vienīgie materiāli par pašas Universitātes devumu kopumā bija katras jaunas klār nākušās desmitgades jubilejas izdevumi, bet Bibliotēkas iesaiste tajā aprobežojās ar palīdzību mācībspēkiem, kas bija nozīmēti gatavot nodaļas par savām konkrētajām struktūrvienībām. Bibliotēkas rūpes attiecībā uz Universitātes ieguldījuma atainošanu pārsvarā bija izstāžu rīkošana par godu atsevišķu mācībspēku atzīmējamām jubilejām vai sabiedriski politisku notikumu atzīmēšana LVU.

Galvenā atbildība par darbu ar šāda tipa materiālu ilgus gadus bija LVU Zinātniskās bibliotēkas Bibliogrāfijas nodaļai ar tolaik izveidoto un līdz padomju laika posma beigām pastāvējušo masu darba sektoru. Gadu gaitā tika bibliografēti mācībspēku darbi un veidotas kartotēkas, kas vēlāk noderēja par pamatu pētniecības darbiem. Tieši Bibliogrāfijas nodaļa, kas pastāvēja no 1948. gada līdz 2014. gada sākumam, Atmodas laikā iepazīstināja sabiedrību ar uzkrāto informācijas materiālu par LU vēsturi un LU zinātnieku un mācībspēku publikācijām kopš Latvijas Universitātes pirmsākumiem. Uz pētījumu bāzes tapa daudzas jaunas publikācijas un tika veidotas izstādes, kas iekļāva krietni plašāku biogrāfisko un vēsturisko materiālu, nekā tas bija pieņemts padomju laikā. Daudzas izstādes piedāvāja arī Reto izdevumu un rokrakstu nodaļa.

Jautājums par kultūrvēsturiskā mantojuma, tajā skaitā intelektuālā, saglabāšanu, popularizēšanu un izmantošanu no jauna aktualizējās līdz ar digitalizācijas piedāvātajām iespējām, kuras vēl joprojām nav tikušas pilnvērtīgi izmantotas. Šajā aspektā iecerēs stadijā ir arī agrāko veiksmīgāko tradicionālo izstāžu vizuālā un faktoloģiskā materiāla arhivēšana un ilglaicīgas picejas nodrošināšana virtuālā formā. Protams, pašos pamatos ir jābūt gan izstāžu, gan virtuālo kolekciju augstvērtīgam saturam.

Plānveidīgi aizvien pieaugoša daļa no LU Bibliotēkas piedāvātajiem resursiem ir tās veidotie digitālie produkti – konkrēti izdevumi virtuālā formā, lielas virtuālās izstādes, tematiski veidotas dažāda veida digitalizētu dokumentu kolekcijas, piemēram, *LU rektori*, kā arī resursu popularizēšana portāla sadaļā *Kolekcijas* (šobrīd tās vēl nav digitalizēta satura kolekcijas, bet tās var uzskatīt par sava veida aizmetņiem ar pievienoto vērtību – papildu informāciju gan faktū, gan ilustratīvā materiāla veidā) [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2019a]. To pieejamību vairs neierobežo laika un telpas dimensijas, bet saturs joprojām ir atkarīgs no veidotāja. Prioritātes var savā starpā konkurēt (studiju vajadzības un pētniecības vajadzības laika gaitā mainās), bet pašas Universitātes intelektuālā, zinātniskā un kultūras mantojuma saglabāšana pienākas Bibliotēkai kā atmiņas institūcijai.

Par visiespaidīgāko un visapjomīgāko ilglaicīgo pasākumu kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas aspektā izvērtās LU bibliotēkas kompleksais izstāžu cikls

par Latvijas Universitātes vēsturi dažādos aspektos, kas tapa, domājot par gatavošanos 2019. gadā gaidāmajām LU dibināšanas simtgades svinībām. Ciklu aizsāka 2012. gada izstāde ar nosaukumu *Pēc septiņiem mirkļiem 100 gadi*, kas bija veltīta LU 93. gadadienai, augstskolas studentu un mācībspēku ikdienas dzīvei un svētkiem, desmit mobilajos standos tematiskās nodaļās ietvertajos materiālos atspoguļojot laiku no 1920. līdz 2012. gadam. Tā ietvēra LU Bibliotēkas krājumā esošās un LU fakultāšu piedāvātās laikmeta liecības: fotogrāfijas, LU administratīvos dokumentus, lekciju konspektus, manuskriptus, vēstules u. tml., kas ļāva ieskatīties gan studiju norisē, gan sadzīvē, gan sociālpolitiskajos procesos, kas ietekmēja abus iepriekšminētos.

Ievadstendam ar Latvijas Augstskolas pirmā rektora Ernesta Felsberga portretu un tās pirmās gadadienas atklāšanas runas fragmentu sekoja stendi ar attēliem par zināšanu, erudīcijas un lekciju tēmu. Studiju procesa dokumentācija rādīja dažādu gadu kopplānus un individuālos plānus, lekciju un praktisko darbu sarakstus, studentu lekciju apmeklējumu reģistrācijas lapas, pavēles un cita veida dokumentāciju. Stendā par ideoloģijas spiedienu uz mācībspēkiem un studentiem redzamas citas spilgtas laika liecības gan notikumu fotogrāfiju, dokumentu, pierakstu, gan pasākumu plānu veidā. Par darbu mācību laboratorijās, semināros, studentu praksēs bija piedāvāts jo plašs saglabāto fotogrāfiju klāsts, tāpat arī par studentu dienām (Ķīmiķu dienas, Fizmatu dienas, Programmētāju dienas utt.). Sava vieta bija paredzēta arī eksāmenu laikam un diplomdarbu aizstāvēšanai, kā arī dažādu gadu izlaidumu fotogrāfijās iemūžinātajām atmiņām. Noslēdzošais stends ietvēra toreizējā rektora Mārča Auziņa portretu un apsveikumu LU 93. jubilejā [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2012a]. Izstādes atklāšanā apmeklētājos lielu interesi raisīja pazīstamu vārdu un seju meklēšana dokumentos un fotogrāfijās, it īpaši, atrodot sevi (2. attēls).

Tā kā aiz kadra palika milzīgs apjoms piedāvāto materiālu, tapa paralēla virtuālā izstāde, kas piedāvāja plašākas iespējas nekā ierobežojums 10 mobilajos standos (85 × 200 cm). Kaut arī mobilie stendi apceļoja daudzas vietas arī ārpus LU sienām, ietvertā informācija joprojām bija pieejama visai šaurai auditorijai – tai, kas iegriezās aplūkot reklamēto izstādi. Virtuālā izstāde tapa nedaudz vēlāk par attiecīgo ceļojošo stendu izstādi, bet turpmākajos gados tās centās laist klajā pēc iespējas vienlaicīgi. Šajās *Septiņu mirkļu* virtuālajās lappusēs tika ietverti hronoloģiskos posmos 520 digitalizēti dokumenti un fotogrāfijas, kā arī vairāki fragmenti no 1928.–1939. gada Latvijas dokumentālajām filmām [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2012b]. Jāsecina, ka izstādes koncepcija ir intuitīvi tuvinājusies tai, kas bija veltīta LU pastāvēšanas 20 gadiem, lai gan *mirkļu* izstādes tapšanas brīdī tās veidotāji par tādu nezināja.

Pēc gada apritēja Universitātes 94. gadadiena un pienāca laiks *Sešiem mirkļiem*. Tā kā iccere bija katru gadu akcentēt kādu citu aspektu, tad 2013. gada vasaras galvenie notikumi – XXV Vispārējie latviešu Dziesmu un XV Deju svētki – rosināja domu stāstīt par Latvijas Universitātes mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem laika

2. attēls. Pirmā izstāde no LU simtgades sagaidīšanas cikla – *Pēc septiņiem mirkļiem 100 gadi*. (LU Bibliotēkas arhīvs, 2012)

ritējumā. Par kolektīvu darbības vēsturisko attīstību, faktiem, notikumiem un augstākajiem sasniegumiem vēstija materiāli, ko šoreiz kopā lika Latvijas Universitātes bibliotēka un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas bibliotēka. Apjoms izvērtās tik plašs, ka bija nepieciešami 14 mobilie stendi, lai izvietotu ilustratīvos materiālus un hronoloģisko faktu informāciju par astoņpadsmit Latvijas Universitātes radošajiem kolektīviem: par koriem *Juventus*, *Dziesmuvara*, *Dziedonis*, *Minjona*, *Aura*, *Jubilate*, *Latve*, *DeCoro* un *Prezidiju konventa vīru kori*, par dejojājiem *Danci*, *Dancītī* un *Dandaros*, par senās mūzikas ansambli *Canto* un vokālo ansambli *Dancis*, pūtēju orķestri un kamerorķestri, studentu teātri un Tautas lietišķās mākslas studiju *Vāpe*. Noslēgumā tika izvietoti attēli ar LU kultūras, mākslas un izglītības jaunrades biedrības *Juventus* mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem šajā vasarā *Dziesmu un Deju svētku laikā* [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2013a].

Savukārt šīs izstādes virtuālajā versijā tika izmantotas iespējas, ko dod digitālā vide, iekļaujot arī *YouTube* ierakstus LU kolektīvu vokālo talantu demonstrēšanai. Aptverot vairāk objektu nekā mobilajos stendos – nu jau par 24 kolektīviem, tajā skaitā LVU politiskās dziesmas ansambli *Veltījums*, Anša Rūtentāla kustību teātri, tautas tradīciju kopu *Budēļi* u. c., arī materiālu skaits pārsniedza 380 dažādu ilustratīvo materiālu vienības: fotogrāfijas, diplomus, saglabātās afišas, koncertprogrammas, nošu manuskriptus, teātra runas vingrinājumu pierakstus utt. [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2013b].

Ar *Pieciem mirkliem* saistās pakārtota izstāžu cikla *Bibliotēku dārgumi* aizsākumi, kas tālāk izvērsās par neatkarīgām izstādēm (3. attēls). Izstāde *Pēc pieciem mirkliem 100 gadi: bibliotēku dārgumi* tika veidota, pirmo reizi izstāžu jomā kopīgi sadarbojoties abām Latvijas Universitātes bibliotēkām: LU Bibliotēkai un LU Akadēmiskajai bibliotēkai [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2014a]. Tā kā izstāde bija veidota

3. attēls. Izstādes *Pēc 5 mirkliem 100 gadi: bibliotēku dārgumi* teatralizēta atklāšana (LU Bibliotēkas arhīvs, 2014)

4. attēls. Bibliotēku dārgumi kā patstāvīgs izstāžu cikls. (LU Bibliotēkas arhīvs, 2014)

no šo bibliotēku reto izdevumu krājumiem, tai tika piešķirts *Dārgumu* nosaukums (4. attēls). Šajā reizē 10 mobilo stendu izstādei un virtuālajai izstādei ar vairāk nekā 600 virtuālajām lappusēm [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2014b] pievienojās arī trešā forma – tradicionālā izstāde slēgtās vitrīnās. Sabiedrībai tika piedāvāts skatīt krājumā glabātos restaurētos pergamentus (14.–16. gs.), inkunābulas un citas retas grāmatas, no kurām dažas ir zināmas kā pasaulē vienīgie saglabājušies eksemplāri, rokrakstus, senās kartes (16. gs.), filigrānās gravīras no Napoleona armijas ekspedīcijas laikā tapušās *Description de l'Égypte* ar universālu vizuālo dokumentāciju, attēlizdevumus par Latviju no Vilhelma Zigfrīda fon Stefenhāgena izdotajiem albumiem un Johana Kristofa Broces kolekcijas, kā arī pagājušo laiku atklātnes un fotogrāfijas, kas vizuāli dokumentē vēsturiskus objektus, no kuriem daudzi jau neatgriezeniski zuduši. Līdz ar to pieaug šo izdevumu vērtība pētniecības vajadzībām. Izstādes ir viena no iespējām pievērst sabiedrības uzmanību šādiem materiāliem.

Tieši tāda bija nākamo *Mirkļu* pamatdoma, izvirzot jautājumu, vai Latvijas Universitātes rakstu nozīme ir pārvērtēta vai nenovērtēta. Arī izstāde *Pēc četriem mirkļiem 100 gadi: Latvijas Universitātes raksti* ieguva izpausmi trijās formās: mobilajos stendos, virtuālajā izstādē un tradicionālajā izstādē *LU Raksti: 1921–2015* atvērtā ekspozīcijā (5. attēls). Izstādes atklāšana papildināja attiecīgās tematikas konferenci *LU Rakstu nozīmība: nenovērtēta vai pārvērtēta* 2015. gada septembrī, ikgadējās LU

5. attēls. Izstādes *Pēc četriem mirkļiem 100 gadi: Latvijas Universitātes raksti* tradicionāli priekšmetiskās ekspozīcijas daļa *LU Raksti: 1921–2015*. (LU Bibliotēkas arhīvs, 2015)

dibināšanas gadskārtu svinībās. Turklāt ekspozīcija savā fiziskajā veidolā piedzīvoja iespēju tikt izstādīta arī ārpus Latvijas – ar to rīka iepazīstināta Lietuvas sabiedrība Viļņas Universitātes bibliotēkā 2016. gadā.

LU Raksti ir viena no spilgtākajām Latvijas Universitātes kultūrvēsturiskā mantojuma izpausmēm. Kā intelektuālā mantojuma manifestācija tie sniedz visaptverošu priekšstatu par zinātniski pētniecisko darbību Latvijas Universitātes fakultātes un institūtos, aptverot gandrīz visu to pastāvēšanas laiku. Fiksējot izstādes formātā un popularizējot universitātes zinātniskos pētījumus laikposmam līdz LU 96. gadadienai, tika dota iespēja koncentrētā formā skatīt, kā *LU Raksti* laika gaitā mainījušies gan saturiski, gan vizuāli. Uzsverot saistību ar LU Bibliotēku gan kā *LU Rakstu* fizisko eksemplāru glabātāju, gan kā bāzi daļai pētījumiem izmantoto informācijas resursu, atspoguļojums tika veidots pēc LUB nozaru bibliotēku principa un papildināts ar informāciju par arhivēto *LU Rakstu* pieejamību LU e-resursu repozitorijā. Virtuālo izstādi bagātināja video intervijas, ko bibliotēkas darbiniekiem sniedza *LU Rakstu* līdzradītāji – profesori, pētnieki, redaktori u. c. [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2015].

LU Rakstu nozīmība visā augstskolas vēstures gaitā nevar tikt novērtēta par zemu, tomēr laiku pa laikam ir vērts aicināt sabiedrību retrospektīvi ieskatīties šajā uzkrātajā intelektuālajā mantojumā kā pētniecības materiālā. Arī tas ir viens no LU Bibliotēkas uzdevumiem.

Nākamais vēsturiskais atskats šā izstāžu cikla ietvaros bija LU 97. gadadienai veltītā izstāde *Pēc trīs mirkļiem 100 gadi: Latvijas Universitātes personības bibliotēkai*, kuras pamatos tika likti LU Bibliotēkas darbinieku veiktie padziļinātie pētījumi. Izraudzītās 32 personības, kuru vidū redzam Pēteri Šmitu, Ernestu Felsbergu, Imanuelu Bencingeru, Embriku Strandu, Edgaru Lejnieku u. c., bija Universitātei nozīmīgas gan ar savu akadēmisko darbību, gan saistībā ar personisko ieguldījumu bibliotēkas krājuma attīstīšanai atbilstoši studiju un pētniecības virzieniem pēc labāko Eiropas augstskolu parauga. Ceļojošās izstādes mobilie stendi sniedza informāciju maksimāli koncentrētā veidā, bet virtuālajā izstādē tika izmantota iespēja iekļaut krietni plašāku materiālu par šiem cilvēkiem, kuru atstātais kultūrvēsturiskais mantojums aptver gan materiālo, gan nemateriālo ieguldījumu. Bibliotēka no viņiem saņēmusi gan biežus atsevišķu grāmatu dāvinājumus, gan personiskās bibliotēkas un kolekcijas krājuma papildināšanai, gan atbalstu, vairākiem no viņiem līdztekus akadēmiskajam darbam darbojoties bibliotēku padomēs vai vadot bibliotēku, glābjot bibliotēku krīzes situācijās u. tml. [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2016].

Pēc līdzīga principa – izvēloties konkrētu cilvēku kategoriju – LU Bibliotēka savā 2017. gada izstādē *Pēc diviem mirkļiem 100 gadi: Rektoru galerija* sniedza ieskatu visu Latvijas Universitātes rektoru dzīves un darba gaitās, parādot rektorus kā sava laika personības. Hronoloģiskā amata ieņemšanas secībā, sākot ar Paulu Valdenu un noslēdzot ar Indriķi Muižnieku, katram līdz ar portretu un vairākām fotogrāfijām

tika atainota arī nozīmīgāko biogrāfisko datu infografika, ar to ieviešot jaunu paņēmieni šāda tipa izstāžu hronoloģisko datu noformēšanā. Vairāki no viņiem – Ernests Felsbergs, Augusts Tentelis, Mārtiņš Prīmanis un Jānis Jurgens – rektora amatu ieņēmuši divreiz. Mobilajai stendu izstādei raksturīgais: katru no rektoriem raksturoja pāris atbilstoši izvēlēti spilgti citāti [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2017a]. Virtuālā izstāde izmantoja savas iespējas izvērstākai informācijai par dzīvēstāstu, pedagoģisko izaugsmi, profesionālo un akadēmisko karjeru, devumu LU attīstībai [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2017b].

Minētās pēdējās divas cikla izstādes netika piedāvātas tradicionālajā izstāžu formātā. Klasiskā forma ar eksponātiem vitrīnās atgriezās 2018. gada izstādē *Pēc mirkļa 100: Latvijas Universitātes sports vizuālās liecībās*, līdz ar ieskatu LU populārāko sporta veidu attīstības gaitā piedāvājot aplūkot arī dažādas ar to saistītās reālijas – vēsturiskus sporta aktivitāšu priekšmetus, godalgas, fotogrāfiskās liecības u. tml. Savukārt, ceļojošās izstādes *Pēc mirkļa 100 gadi: Latvijas Universitātes sports* divpadsmit stendos tika sargrupēta informācija par Universitātē iecienītākajiem sporta veidiem – airēšanu, basketbolu, cīņas sportu, futbolu, galda tenisu, handbolu, orientēšanās sportu, slēpošanu, šahu, vieglatlētiķu, vingrošanu, volejbolu. Infografika atainoja būtiskākos notikumus un lielākos sasniegumus gan izcilāko sportistu, gan komandu sniegunā. Tika izceltas personas, kas atstājušas pēdas šī sporta veida vēsturē kā LU pārstāvji, jo arī tas veido institūcijas identitāti [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2018b].

Pieskaņojoties galvenajai potenciālajai auditorijai, virtuālās izstādes *Pēc mirkļa 100 gadi: Sportam Latvijas Universitātē – 90* atklāšana nenotika vienlaicīgi ar LU simtgades gaidīšanas svētku pasākumiem septembrī, bet gan tika pieskaņota Latvijas vecākās sporta biedrības *Universitātes Sports* 90 gadu dibināšanas jubilejai 2019. gada pavasarī. Izstādē skatāmās LU sportiskās aktivitātes vairākās disciplīnās ietvēra arī laikposmu pirms *Universitātes Sporta* dibināšanas [Latvijas Universitātes Bibliotēka 2019c]. Šajā gadījumā auditorija bija daudzveidīgāka nekā iepriekšējām izstādēm gan profesionālās nodarbinātības, gan paaudžu ziņā. Vienojošais elements – interese par *lielo un mazo sportu*.

Pēdējā, *mirkļus* noslēdzošā izstāde *Mirkļi 100 gadi: LU Bibliotēka 1919–2019*, bija pašas izstāžu cikla veidotāja – Universitātes Bibliotēkas retrospektīvs atskats uz savu vēsturi gadsimta garumā. Neraugoties uz paustajām šaubām par to, vai šāda tēma spēs saistīt auditorijas uzmanību, izvēle tika izdarīta, pamatojoties uz moto: *Kurš tad, ja ne mēs?*, un tika akceptēta kā potenciāls ieguldījums Latvijas Universitātes vēsturē.

Izstādes 10 mobilajos stendos tematiski aplūkota bibliotēkas vēsturiskā biogrāfija, krājuma likteņgaitas dažādajās atrašanās vietās, publikācijas, tehnoloģiju attīstība, vadītāju personības. Akcentējot vizuālo informāciju skatītājam saistošākā veidā, vēstures izpētē atlasītie būtiskākie dati tika pasniegti maksimāli kodolīgi.

Tēmas pētniecības gaitā iegūtais informatīvais materiāls tālu pārsniedza atvēlēto vizuālās prezentācijas apjomu, un tika nolemts sarīkot LU Bibliotēkai veltītu konferenci paralēlās virtuālās izstādes vietā, kā arī uz prezentāciju pamata izdot rakstu krājumu, turklāt izveidot tradicionālo izstādi ar interesantākajām saglabātajām bibliotēkas vēstures liecībām. Diemžēl 2020. gada globālā pandēmija ienesa savas korekcijas un lika nožēlot sākotnējo atteikšanos no virtuāli skatāmas izstādes savlaicīgas izveidošanas.

Līdz ar Latvijas Universitātes simtgades sagaidīšanu izstāžu tematikas izvēle nemazinās, bet ir jāapsver dažādi aspekti, kas nav līdz galam pārdomāti. Daudzās izstādēs ir ieguldīts milzu darbs, apkopojot kultūrvēsturisko mantojumu un detalizēti aprakstot, bet, ja tas nav iemūžināts virtuāli, tam ir tikai gaistoša fakta vērtība. Vēl ir iespēja uz saglabāto izstāžu veidošanas materiālu pamata izveidot arhīva tipa versiju. Bibliotēkas ieguldītais darbs nenozīmē tikai saglabātu resursu kopumu no pagātnes, bet tas var būt potenciālais pamats jaunam materiālam.

No 2014. gada *Piecu mirkļu* tradicionālās izstādes par bibliotēku dārgumiem attīstījās patstāvīgs virziens, kurš vairs netika sasaistīts ar LU simtgades tuvošanos. 2015. gada pirmajā pusē uz šīs izstādes pamata tika veidota paplašinātā versija, kas bija papildināta ar jauniem vēsturiskiem materiāliem no bibliotēkas krājumiem, kā arī ar audiogida stāstījumu. Šī *senā dziesma jaunās skaņās* paturēja apvienojošo cikla nosaukumu *Bibliotēkas dārgumi*, ar kādu turpinājās iepazīstināšana ar Bibliotēkas krājumā esošo vērtīgo, bet laika gaitā piemirsto un aktīvajā aprītē nenonākušo materiālu klāstu. Tika ieguldīts iespaidīgs darbs personāliju biogrāfiju izpētē un izsmēlošu anotāciju sagatavošanā eksponātiem. Izstāde lika akcentu uz bibliotēkas īpašajām kolekcijām, kas kādreiz piederējušas izcilajiem LU profesoriem Embrikam Strandam, Ernestam Felsbergam un Pēterim Šmitam, kuri vienlaicīgi izrādījās arī tuvāko gadu jubilāri. 2016. gada pirmais pusgads priecēja ar zoologam–entomologam simtčetrdesmitgadniekam E. Strandam veltītu spilgtu, krāsainu, ar ilustratīvajiem materiāliem bagātu izstādi LU Bibliotēkas kopsadarbībā ar LU Akadēmisko bibliotēku un LU Botānikas un Zooloģijas muzejiem (6. attēls), bet tā paša gada rudenī ar vērienīgiem atceres pasākumiem – konferenci, jubilāra grāmatas faksimilizdevuma atvēršanas svētkiem un izstādi tika atzīmēta LU pirmā vēlēta rektora Ernesta Felsberga 150. dzimšanas diena. Ekspozīcija bija veltīta E. Felsberga personībai un viņa devumam gan Latvijas Universitātei, gan mākslas vēstures pasaulei, jo izstādē tika iekļauti arī krāšņi attēlizdevumi un grāmatas no viņa izveidotā LU Mākslas kabineta bibliotēkas. 2017. gadā 170 gadi apritēja vienam no savulaik visvecākajiem LU mācībspēkiem – profesoram Jēkabam Lautenbaham, un ar nelielu laika nobīdi, pieskaņojoties 2018. gada LU ikgadējās zinātniskās konferences laikam, dienasgaismu ieraudzīja plašais J. Lautenbaha–Jūsmiņa atstātais mantojums, kas izstādes formā papildināja viņam veltītās konferences sekcijas prezentācijas (7. attēls). 2019. gada

6. attēls. Virtuālais ielūgums uz LU profesora zooloģa–entomologa Dr. Embrika Stranda (1876–1947) 140 gadu jubilejai veltīto izstādi. (LU Bibliotēkas arhīvs, 2016)

7. attēls. Izstādes *LU profesora Jēkaba Lautenbaha mantojums* vitrīnas. (LU Bibliotēkas arhīvs, 2018)

otrie Ziemassvētki ir profesora Pētera Šmita 150. jubilejas diena, un LU Bibliotēkas krājumā atrodama viņa atstātā īpašā kolekcija ir sevišķi pateicīgs avots izstādes izejmateriālam. Arī informatīvā materiāla ir bezgala daudz, jo īpaši, balstoties uz 2019. gada aprīli notikušo P. Šmitam veltīto LU starptautisko konferenci un tai pieskaņotās

8. attēls. Simtpiecdesmitgadniekam LU profesoram Pēterim Šmitam veltītajā izstādē 2019. gada Ziemassvētkos. (LU Bibliotēkas arhīvs, 2019)

stendu izstādes *Pēteris Šmits: no Raunas līdz Pekinai* pamatmateriālu. Papildus tam tika izveidota tradicionālā izstāde tieši jubilejas nedēļā skaistam gada noslēgumam (8. attēls).

Izstādes ir viens no paņēmieniem samērā daudzveidīgas auditorijas iepazīstināšanai ar konkrētu materiālu kopumu – šajā rakstā uzmanība pievērsta nevis izglītojošām tematiskām izstādēm vispār, bet savas bāzes institūcijas (LU) kultūrvēsturiskā mantojuma prezentēšanai. Universitāte te ir kā saturs, Bibliotēka – kā vidutājs, mērķauditorija izvirzās kā atklātais jautājums. Jāatzīst, ka frāze *kultūrvēsturiskais mantojums* daļai jaunākās paaudzes publikas tik tiešām asociējas ar vēstures putekļiem. Uz kādu auditoriju orientēties, veidojot izstādi? Uz profesoriem, kuri vēl ir tagadne, bet drīz būs pagātne, vai uz pirmkursniekiem, no kuriem nomācoši lielai daļai pietrūkst pat elementāro zināšanu un intereses, vēl jo vairāk – kurus var piesaistīt tikai ar šovu, kas tūlīt arī aizmirstas. Domājams, šī problēma ir kopīga daudzām institūcijām un risinājumi ir dažādi. Nevar noliegt, ka izstādes pārsvarā ir tradicionālajā veidā, dažkārt pat ar zināmu arhaisma elpu, un inovācijas mēdz būt tik retas, ka tiešām kļūst par īstu novitāti. Tomēr klasiskā izstāžu koncepcija tiek vairāk akceptēta no tās auditorijas daļas, kas interesējas tieši par saturu.

Novirzoties no izstāžu tēmas kā raksta galvenā pavediena saistībā ar auditorijas problēmu, jāatgādina, ka Latvijas Universitātes kultūrvēsturiskais un intelektuālais

mantojums akadēmiskā vai tam pietuvinātā līmenī – LU izdotie rakstu krājumi un turpinājumi izdevumi, konferenču materiālu krājumi, LU pārstāvju publikācijas un plašākas monogrāfijas, doktora disertācijas, studentu noslēguma darbi, LU piesaistīto projektu dokumenti un ziņojumi u. tml. – atrodas LU e-resursu repozitorijā, ja ir gādāts par to digitalizēšanu vai radīšanu elektroniskā formā. Taču šai kategorijai problēmas ar potenciālo interesentu piesaisti nerodas, lai gan atpazīstamība varētu būt lielāka.

Var secināt, ka gan attiecībā uz dažāda satura brīvi pieejamām LU digitālajām kolekcijām, gan tradicionālajiem informācijas piedāvājumiem vairāk jāinformē par šo piedāvājumu vispār, jo tas ir zināmā mērā palicis pašplūsmā. Ja par Latvijas Universitātes kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu kopumā īpaši jautājumi nerodas, tad attiecībā uz popularizēšanu tādi tomēr pastāv, galvenokārt saistībā ar potenciālo auditoriju. Nevar paļauties uz lozungiem par to, ka izglītotam cilvēkam jāmeklē pašam, Bibliotēkai tomēr ir jābūt tai, kas aktīvāk veic savu vidutāja lomu. Jo vairāk tāpēc, ka nereti Bibliotēkas pievienotā vērtība neatpaliek no sākotnējā pamatprodukta, bet bez reklāmas tā paliks neievērota.

Bibliotēka veido daļu Latvijas Universitātes identitātes, un tas nosaka pienākumu respektēt tradīcijas. Viens no sāpīgākajiem punktiem ir akadēmiskās vides ierastos atrast kompromisu starp respektablu vecākās paaudzes ieguldītā kultūrvēsturiskā mantojuma atainojumu un jaunās paaudzes auditorijas ieinteresēšanu. Nepietiek ar inovatīvu risinājumu meklējumiem, jāaktivizē arī darbs ar mērķauditoriju katrā konkrētā gadījumā un atgriezeniskās saites izpēte. Virtuālajā vidē veidojas aizvien jaunas lietotāji orientētas inovācijas un jāmeklē iespēja piedāvāt attiecīgo saturu īstajam adresātam īstajā brīdī.

Izmantotie avoti

- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2012a). *Pēc septiņiem mirkļiem 100: izstādes plakāti*. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/2922> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2012b). *Pēc 7 mirkļiem 100 gadi: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.7mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2013a). *Pēc sešiem mirkļiem 100 gadi: izstādes plakāti*. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/ht7/2921> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2013b). *Pēc 6 mirkļiem 100 gadi: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.6mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2014a). *Pēc 5 mirkļiem 100 gadi: bibliotēku dārgumi: izstādes buklets*. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/2920> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2014b). *Pēc 5 mirkļiem 100 gadi: bibliotēku dārgumi: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.5mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)

- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2015). *Pēc četriem mirkļiem 100 gadi: LU Raksti: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.4mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2016). *Pēc trīs mirkļiem 100 gadi: Latvijas Universitātes personības Bibliotēkai: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.3mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2017a). *Pēc diviem mirkļiem 100 gadi: Rektoru galerija: izstādes plakāti*. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/37896> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2017b). *Pēc diviem mirkļiem 100 gadi: Rektoru galerija: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.2mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2018a). *Izstādes* (30.01.2018.). Pieejams: <https://www.biblioteka.lu.lv/izstades/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2018b). *Pēc mirkļa 100 gadi: LU Sports: izstādes plakāti*. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/46412> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2019a). *Latvijas Universitātes e-resursu repozitorijs* (18.02.2019.) Pieejams: <https://www.biblioteka.lu.lv/datubazes/e-resursu-repozitorijs/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2019b). *LU Bibliotēka* (30.04.2019.). Pieejams: <https://www.biblioteka.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- Latvijas Universitātes Bibliotēka (2019c). *Pēc mirkļa 100 gadi: LU Sports: virtuālā izstāde*. Pieejams: <https://www.mirkli.lu.lv/> (skatīts 03.05.2019.)
- LVA (Latvijas Valsts arhīvs), 1340. f., 15. apr., 25.–43. l.
- LVA (Latvijas Valsts arhīvs), 1340. f., 15. apr., 40. l.
- LVVA (Latvijas Valsts vēstures arhīvs), 7427. f., 6. apr., 227. l.
- LVVA (Latvijas Valsts vēstures arhīvs), 7427. f., 6. apr., 363. l.
- Malvess, R. (1937a). Pirmā Baltijas vēsturnieku konference Rīgā no š. g. 15.–20. augustam. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 9, 1.09.1937., 281. lpp.
- Malvess, R. (1937b). Valsts prezidents pirmdien atklās Baltijas vēsturnieku sanākumi. *Jaunākās Ziņas*, Nr. 181, 14.08.1937., 2. lpp.
- Mežkalns, A. (1951). Izstāde Latvijas Valsts Universitātē. *Padomju Jaunatne*, Nr. 232, 28.11.1951., 2. lpp.
- Stepermanis, M. (1937). 1. Baltijas vēsturnieku konferencei sanākot. *Rīts*, Nr. 222, 15.08.1937., 6. lpp.
- Šodien atklāj Universitātes 20 gadu darbības skati (1939). *Latvijas Kareivis*, Nr. 220, 28.09.1939., 3. lpp.